

ANLATIM BOZUKLUĞU

12. HAFTA

TÜR 101 TÜRK DİLİ

Amaçlar

Bu bölüm tamamlandıktan sonra;

- Anlatım bozuklukları hakkında bilgi sahibi olunması,
- Yazma sürecinde oluşabilecek yapısal ve anlamsal anlatım bozukluklarının önlenmesi,
- Doğru ve anlamlı bir metin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kavramlar

- ❧ Anlatım bozukluğu
- ❧ Yapısal bozukluk
- ❧ Anlamsal bozukluk
- ❧ Öge eksikliği
- ❧ Noktalama eksikliği
- ❧ Yanlış sözcük kullanımı
- ❧ Anlamca çelişen sözcükler

İçindekiler

❧ Anlatım Bozukluğu Nedir?

❧ Anlatım Bozukluğu Türleri

❧ Yapısal Bozukluklar

❧ Özne-Yüklem Uyumsuzluğu

❧ Yüklem Eksikliği

❧ Nesne Eksikliği

❧ Dolaylı Tümleç Eksikliği

❧ Ek-fiil Eksikliği

❧ Fiilimsilerin Yanlış Kullanılması

❧ Yardımcı Fiil Hataları

❧ Fiil Çatısı Uyumsuzluğu

❧ Tamlama Hataları

❧ Bağlaçların Hatalı Kullanımı

❧ Anlamsal Bozukluklar

❧ Gereksiz Sözcük Kullanımı

❧ Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması

❧ Karşılaştırma Hataları

❧ Zamir Eksikliğinden Kaynaklanan Belirsizlikler

❧ Noktalama İşareti Hataları

❧ Çelişen Sözcüklerin Bir Arada Kullanılması

❧ Yanlış sözcük seçimi

❧ Deyim ve Atasözlerinin Hatalı Kullanımı

❧ Düşünme ve Mantık Hataları

❧ Birbiriyle Karıştırılan Kelimelerin Hatalı Kullanımı

❧ Telaffuz ve Söyleyiş Yanlışlıkları

Anlatım Bozukluğu Nedir?

- ☞ Sözlü ve yazılı anlatım sırasında söylenmek istenen her şey, açık, yalın ve anlaşılır biçimde dile getirilmelidir.
- ☞ Dil bilgisi kurallarına uymayan, anlamsal hatalar taşıyan, açık ve anlaşılır olmayan cümleler anlatım bozukluğuna sebep olur.

Anlatım Bozukluğu

Türleri

☞ Anlatım bozuklukları, anlamsal ve yapısal bozukluklar olmak üzere iki ayrı türde incelenebilir.

Yapısal Bozukluklar:

Özne-yüklem uyumsuzluğu

Dolaylı tümleç eksikliği

Fiilimsilerin yanlış kullanılması

Fiil çatısı uyumsuzlukları

Yüklem eksikliği

Nesne eksikliği

Ek-fiil eksikliği

Yardımcı fiil hataları

Tamlama hataları

Bağlaçların hatalı kullanımı

Anlatım Bozukluğu

Türleri

Anlamsal bozukluklar

Gereksiz sözcük kullanımı

Sözcüğün yanlış yerde kullanımı

Zamir eksikliğinden kaynaklanan belirsizlikler

Karşılaştırma hataları

Noktalama işareti hataları

Çelişen sözcüklerin bir arada kullanılması

Yanlış sözcük seçimi

Deyim ve atasözlerinin hatalı kullanımı

Birbirleriyle karıştırılan kelimelerin hatalı olarak kullanılması

Yapısal Bozukluklar

NUMARANI

TÜRKÇELLE

TAŞIYANA 12 AY

BOYUNCA 1200 DK

HEDİYE

Özne-Yüklem Uyumsuzluğu

Özne–yüklem uyumsuzluğu tekillik-çoğulluk bakımından ve özne eksikliği bakımından iki şekilde olabilir.

Tekillik-çoğulluk :

Cümlede öznenin ifade ettiği şahıslarla yüklem bildirdiği şahıs arasında bir uyum olmalıdır. Özne insan ve çoğul ise yüklem tekil veya çoğul olabilir. Ancak hayvan, bitki gibi insan dışı varlıkların çoğul halleri özne olduğunda yüklem daima tekil olur.

Örnek:

Çocuklar, sevinçle dışarı çıktı(lar).

Bitkiler yeşermeye başladılar. X

Bitkiler yeşermeye başladı. ✓

Özne-Yüklem Uyumsuzluğu

Özne Eksikliği:

Daha çok sıralı ve bağlı cümlelerde karşımıza çıkan bozukluk olan özne eksikliği yüklemdeki eyleme göre öznenin olmaması ya da bir öznenin birden fazla yükleme bağlanması durumudur.

Örnek:

Bir milletin dili ve edebiyatı hür olmadıkça yükselemez. X

Bir milletin dili ve edebiyatı hür olmadıkça, o millet, yükselemez. ✓

Herkes ondan nefret ediyor, onun yüzünü bile görmek istemiyordu. X

Herkes ondan nefret ediyor, hiç kimse onun yüzünü bile görmek istemiyordu. ✓

Yüklem Eksikliği

Yüklem eksikliği, ikinci bir eylemin kullanılmaması ya da ek eylemin ortak kullanılması ile oluşan anlatım bozukluğu şeklindedir.

Örnek:

O evine, ben markete gittim. X

O evine gitti, ben markete gittim. ✓

Kahvaltıda peynir,ekmek ve çay içtik. X

Kahvaltıda peynir,ekmek yedik ve çay içtik. ✓

Bu konuda
ben sana sen de
bana güvenmelisin.

Nesne Eksikliği

Size gelmek ve kutlamak istiyor. X

Size gelmek ve sizi kutlamak istiyor. ✓

Yazıya özendiği, dikkatle yazdığı belliydi. X

Yazıya özendiği, yazıyı dikkatle yazdığı belliydi. ✓

**GÜVENLİK GEREKÇESİYLE
BİNAYA GİRİŞ ÇIKIŞLARI
ANA KAPIDAN
YAPILAÇAKTIR.**

27.04.2012

YERLİK İZİNLERİ
YERLİK İZİNLERİ
YERLİK İZİNLERİ
YERLİK İZİNLERİ

Dolaylı Tümeleç Eksikliği

☞ Sıralı cümlelerde dolaylı tümeleç kullanılması gereken yerde kullanılmamışsa anlatım bozuktur.

Örnek:

Duvarları kirletmek,yazı yazmak kesinlikle yasaktır. X

Duvarları kirletmek, duvarlara yazı yazmak kesinlikle yasaktır. ✓

Ek-fiil Eksikliği

☞ Türkçedeki "idi", "imiş", "ise" ve "-dir« ek-fiillerinin bağlı ve sıralı cümlelerde kullanılmaması, anlam bozukluğuna neden olur.

Örnek:

Yemekler lezzetli fakat yeterince sıcak deđildi. X

Yemekler lezzetliydi; fakat yeterince sıcak deđildi. ✓

Fiilimsilerin Yanlış Kullanılması

Doktor hastanın tuzlu yemekler ve alkol almasını yasakladı. (Yemek "alınmadığı" için, "yeme" isim-fiili eklenmelidir.) X

Doktor hastanın tuzlu yemekler yemesini ve alkol almasını yasakladı. ✓

Yardımcı Fiil Hataları

- ☞ Cümlede "etmek", "olmak" gibi yardımcı fiillerin hatalı ve eksik bırakılması, bileşik fiillerin ilk sözcüğü, sıralı ve bağlı cümlelerde hatalı yardımcı fiillere bağlanması durumunda ortaya çıkar.

Örnek:

Kitap için kendisine verilen paranın eksik ve yeterli olmadığını söyledi. X

Kitap için kendisine verilen paranın eksik olduğunu ve yeterli olmadığını söyledi. ✓

Fiil Çatısı Uyumsuzluğu

☞ Birleşik ve sıralı cümlelerde aynı özneyi alan yüklemelerin her ikisi de etken veya her ikisi de edilgen olmalıdır.

Örnek:

Bütün sorunlar halledilip öyle gidecekti. X

Bütün sorunlar halledilip öyle gidilecekti. ✓

Bütün sahipsiz hayvanlar toplanıp şehir dışına götürecek. X

Bütün sahipsiz hayvanlar toplanıp şehir dışına götürülecekti. ✓

Tamlama Hataları

İsim ve sıfat tamlamalarının yanlış sözcüklere bağlanması anlatım bozukluğuna neden olur.

Örnek:

Doğa ve toplumsal olayları inceledik. X

Doğa olaylarını ve toplumsal olayları inceledik. ✓

İki türlü düşünürler vardır. X

İki türlü düşünür vardır. ✓

Bağlaçların Hatalı Kullanımı

- ☞ Bağlaçlardan bazıları olumlu ve olumsuz yargıları birbirine bağlar. Bu duruma uymayan kullanımlarda anlatım bozukluğu meydana gelir.

Örnek:

Ahmet Bey oğlunu çok seviyor **fakat** bir dediğini iki etmiyordu.(fakat bağlacından sonra ilk cümleye göre olumsuz bir yargının gelmesi gerekirdi.)

Yarın size gelemem, **ama** evde yapılacak bir sürü işim var. ❌

Yarın size gelemem, **çünkü** evde yapılacak bir sürü işim var. ✔

Anlamsal Bozukluklar

Çok korkuyorum biraz.

Gereksiz Sözcük Kullanımı

- ☞ Cümlede eşanlamlı iki sözcüğün veya anlamı başka bir sözcükte gizli olan yeni bir sözcüğün gereksiz yere kullanması sonucu oluşan anlatım bozukluğudur.

Örnek:

Annem **sessizce** kulağıma **fısıldadı**.

Kapıyı **sessizce, çıt bile çıkarmadan** açtı.

Kızgın ve **öfkeli** bir ifadeyle yüzüme baktı.

Yaklaşık beş yıl kadar Muğla'da oturduk.

Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması

- ☞ Cümle öğelerinin yanlış yerlerde kullanılması anlatımda bozukluğa sebep olur.

Örnek:

Öğretmen derste yazdığı mektubu okudu. (Öğretmen mektubunu derste değil, daha önce yazmıştır ancak bu cümleden derste yazıp okuduğu gibi bir anlam çıkabilir.)

Dünden beri çok dişim ağrıyor. (Çok sayıda diş mi ağrıyor yoksa dişi çok mu ağrıyor?)

Yeni durağa varmıştım ki otobüs geldi. X

Durağa yeni varmıştım ki otobüs geldi. ✓

Zamir Eksikliğinden Kaynaklanan Belirsizlikler

☞ "Onun" ve "senin" zamirleri ile kurulan belirtili isim tamlamalarında zamir kısmı gizli durumda bırakıldığında anlam karışıklığı olabilir.

Örnek:

Geleceğini ben biliyordum.

Yarışmada birinci olduğuna sevindim.

Kitaplarını beğenerek okuyoruz.

Karşılaştırma Hataları

❧ Cümlede kıyaslama yapılırken sözcüklerin yanlış kullanılması veya eksik olması anlam karmaşasına neden olabilir.

Örnek:

Aysel, sınıf arkadaşlarına göre az çalışıyor.
(Kıyaslamayı cümleyi söyleyenin mi yoksa diğer öğrencilerin mi yaptığı net değildir.)

Adam, politikayla karısından çok ilgileniyor.
(Politikayla ilgilenen adam mı yoksa karısı mı?)

Noktalama İşareti Hataları

☞ Nokta, virgöl ve noktalı virgölün hatalı kullanımı bir cümlenin anlamını değiştirebilir.

Örnek:

Hırsız çocuğu kovaladı. X

Hırsız, çocuğu kovaladı. ✓

Genç adama seslendi. X

Genç, adama seslendi. ✓

Çelişen Sözcüklerin Bir Arada Kullanılması

Hiç şüphesiz bu olaydan en çok zarar gören annen olsa gerek.

Kesinlikle söyleyebilirim ki tedavi hastayı ayağa kaldırabilir.

Okulu bitireli hemen hemen tam on yıl oldu.

Yanlış Sözcük Seçimi

Bence sizin bu sınavı kaybetme şansınız hiç yok.

Alınan bunca borç, şirketin bankaya bağımlı olmasını sağladı.

Öyle bir bolluğa düştüler ki, çok rahat yaşıyorlar.

Bu yıl annemin yüzünden sınıfı geçtim.

Deyim ve Atasözlerinin Hatalı Kullanımı

☞ Deyim ve atasözleri kalıplaşmış sözcük gruplarıdır. Bunların sözcüklerini benzerleri ile değiştirmek veya bunları yanlış anlamda kullanmak anlatım bozukluğuna neden olur.

Örnek:

Başarılarıyla kısa sürede patronunun gözüne batmayı bilmişti.(gözüne girmek)

Babasını görünce paçaları tutuştu. (etekleri tutuşmak)

Çok acıktım midem zil çalıyor. (karnı zil çalmak)

Düşünme ve Mantık Hataları

- ❧ Yiyecek bir lokma ekmeğimiz hatta yemeğimiz bile yok.
- ❧ Bu yazıyı değil okumak, anlamak bile imkânsız.
- ❧ Bölgeyi iyi tanımasına rağmen her yeri gezdi.
- ❧ Yarının mutlu günlerine özlem duyuyorum.

Birbiriyle Karıştırılan Kelimelerin Hatalı Kullanımı

Yazılış ve okunuş bakımından birbirine çok benzeyen; fakat anlamları farklı olan sözcüklerin cümlede birbiri yerine kullanılması anlatım bozukluğuna neden olmaktadır.

Örnek:

Bu iki çizim arasında mantık bakımından hiçbir ayrıcalık yok. (ayrım)

Babasıyla konuşurken çok çekimser davranıyor. (çekingen)

Çok üzgün olmasına karşılık, ailesine belli etmemeye çalışıyordu. (karşın)

Sözcüğün yanlış anlamda kullanılmasına bir örnek...

Telaffuz ve Söyleyiş Yanlışlıkları

1. “a” sesinin daralması :

Yanlış	Doğru
olıcak	olacak
anlıtıcığım	anlatacağım
çalışıcığız	çalışacağız
buluşıcaklar	buluşacağız
yapıcıklar	yapacaklar

Telaffuz ve Söyleyiş Yanlışlıkları

---

2. “a” sesinin uzatılması: “aa”

- ❧ Bulunacaan mı?
- ❧ Olucaa
- ❧ çıkıcaamız

Telaffuz ve Söyleyiş Yanlışlıkları

3. “ı” sesinin genişletilmesi :

Yanlış	Doğru
sunucaaz	Sunacağız
aşaa	Aşağı

Telaffuz ve Söyleyiş Yanlışlıkları

4. “e” sesinin daraltılması :”ei”

Yanlış	Doğru
dinliyici	Dinleyici
diğil	Değil
ediciini	Edeceğini
gelicek	Gelecek

Telaffuz ve Söyleyiş Yanlışlıkları

---

5. “e” sesinin uzatılması :

- Beence
- Geençler
- Heerkes
- Beelki

Telaffuz ve Söyleyiş Yanlışlıkları

6. Ses ve Hece Düşmeleri :

Yanlış	Doğru
alıyo mu?	alıyor mu?
seyrediyoz	seyrediyoruz
takıyodu	takıyordu
bi kaç	birkaç
bi kere	bir kere
sora, sona	sonra
bide	bir de

Telaffuz ve Söyleyiş Yanlışlıkları

Yanlış	Doğru
öylese	Öyleyse
şüpesiz	Şüphesiz
meraba	Merhaba
serbes	Serbest
direk	Direkt

Telaffuz ve Söyleyiş Yanlışlıkları

Yanlış	Doğru
Çif	Çift
Astsubay	Astsubay
yo... yo...	Yok yok
Kazazede	Kazazede
Katil	Kâtil
vakıf (kurum)	Vâkıf (bilen)

Telaffuz ve Söyleyiş Yanlışlıkları

Yanlış	Doğru
Üşlü	Üçlü
Üş bej	Üç beş
Herkez, herkeş	Herkes
Yalنیş	Yanlış
Amaş	Amaç
Araş gereş	Araç gereç
İyade	İade
Ayit	Ait
Yanlız	Yalnız

Başvuru Kaynakları

Aksoy, Ömer Asım (1993). *Dil Yanlılıları*. İstanbul: Adam Yay.

Babacan, Mahmut (2007). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. İstanbul: 3F Yay.

Sarı, Mehmet (2001). *Fakülte ve Yüksekokullar İçin Türk Dili Ders Kitabı*. Gen. 2. Basım. Ankara: Okutman Yay.

Başvuru Kaynakları

Temur, Nezir (2009). «Anlatım Bozuklukları». *Üniversiteler İçin Türk Dili El Kitabı*. Ed. Mustafa Durmuş. 1. Basım. Ankara: Grafiker Yay. 247-260.

Yeniçeri, Hüseyin(2008). «Anlatım Bozuklukları», *Üniversiteler İçin Dil ve Anlatım*. Ed. Serdar Odacı. 1. Basım. Konya: Tablet Yay. 237-250.